

ŠKOLY AKO CENTRÁ VŠESTRANNÉHO VZDELÁVANIA A ROZVOJA DETÍ A MLÁDEŽE

➤ Návrh Rodičia.sk na riešenie systému podpory voľnočasových aktivít detí a mládeže na Slovensku

Vo vyspelom svete sú školy a školské aktivity centrom života komunit. Pohybové, umelecké, vzdelávacie a iné zájmové činnosti sú koncentrované na školách a ich okolí, aby boli všetkým deťom a mládeži dostupné a v maximálnej miere využívané. Pohybové a umelecké aktivity sú integrálnou súčasťou systému vzdelávania a výchovy, pretože ho nielen dopĺňajú, ale aj priamo podporujú a zvyšujú

tak jeho kvalitu a efektívnosť smerom k podpore rozvoja detí a mládeže.

Združenie Rodičia.sk sa už od jesene 2020 aktívne zasadzuje o to, aby boli krúžky a voľnočasové aktivity dostupné najmä na školách (1), pretože to považujeme za samozrejmé z hľadiska praktického aj finančného. V reprezentatívnom prieskume z januára 2022

potvrdilo 92% rodičov detí navštevujúcich ZŠ a SŠ (91% širokej verejnosti), že "Na školách by mali byť sústredené aj pohybové, umelecké a iné zájmové aktivity detí a mládeže, aby pre ne boli čo najviac dostupné a nemuseli za nimi cestovať". Záujem detí, rodičov, ale aj širokej verejnosti je zjavný, ale verejná správa tento dopyt dlhodobo nie je schopná reflektovať vo svojich politikách.

HLAVNÉ DÔVODY PRE KONCENTRÁCIU AKTIVÍT NA ŠKOLÁCH A ICH BEZPROSTREDNOM OKOLÍ:

1/ Zvýšenie kvality a efektívnosti vzdelávacieho a výchovného procesu	O význame telesnej výchovy a pohybu na školách pre kvalitu vzdelávania pojednáva analýza Európskej komisie/Eurydice „Telesná výchova a šport v školách v Európe“ ⁽²⁾ , význam pohybu na zvýšenie pozornosti detí na vyučovaní potvrdila aj štúdia O2 Športovej akadémie M. Tótha ⁽³⁾ . Umelecké aktivity zase významne podporujú schopnosť vyjadrovať sa, čítať, podporujú pamäť a všeobecne prispievajú k lepším výsledkom žiakov v škole. ⁽⁴⁾
2/ Zníženie diskriminácie vo vzťahu k prístupu k týmto aktivitám	Koncentrovaním aktivít na školách eliminujeme väčšinu prekážok, ktoré deťom bránia v účasti - ich logistická dostupnosť (vzdialenosti od bydliska, schopnosť rodiča zabezpečiť dopravu), časové možnosti rodiča a čiastočne aj financie (viď graf nižšie).
3/ Vyššia efektívnosť využitia investícií do školskej (verejnej) infraštruktúry	Najväčšia a najkomplexnejšia sieť športovísk v SR je tá školská, aj keď je do veľkej miery zanedbaná a zdevastovaná. Jej obnova je preto najefektívnejšou investíciou do športovej infraštruktúry v prospech verejnosti. Okrem žiakov musí byť samozrejme k dispozícii aj širokej verejnosti.
4/ Podpora duševného a fyzického zdravia a odolnosti detí a mládeže	Na význame pohybových, umeleckých či iných záujmových aktivít pre zdravie a osobnostný rozvoj detí panuje zhoda medzi odborníkmi ^(5, 6) i širokou verejnosťou ⁽⁷⁾ , a to na Slovensku i v zahraničí ^(8, 9) .
5/ Prirodzené budovanie inkluzívneho prostredia na školách a okolitých komunitách	Hry a kolektívne aktivity sú prirodzeným a efektívnym spôsobom pre rozvoj socializácie, komunikácie a teda skutočného prekonávania predsudkov medzi deťmi. Okrem potreby podpory inklúzie medzi deťmi v rámci miestnych komunit je tento aspekt aktivít na školách zvlášť aktuálny v čase zvýšenej migrácie detí na Slovensko z Ukrajiny a iných krajín sveta, ktorým treba vytvoriť podmienky a nástroje na integráciu v novom prostredí.
6/ Budovanie vysoko pro-rodinného prostredia na školách z pohľadu rodičov	Dostatok aktivít na škole znamená pre dnešného rodiča možnosť venovať sa plnohodnotne svojej profesii. Šetrí jeho čas a peniaze spojené s aktivitou a aj prípadnou logistikou, ak by deti za aktivitami musel dopravovať. Umožňuje navyše rodičom venovať spoločný čas s deťmi aktivitám, ktoré si zvolia pre radosť, nie aby kompenzovali nedostatky v školskom systéme. Školy sú navyše aj ideálnym miestom na vzdelávanie rodičov a systematickú komunikáciu s nimi.
7/ Eliminácia zbytočnej dopravnej a environmentálnej záťaž	Logistika rodičov spojená s dochádzaním za aktivitami pre deti v mestách či na vidieku je absolútne zbytočným zvyšovaním intenzity dopravy z pohľadu premávky aj vplyvom na životné prostredie. Rekultivácia školských areálov zároveň predstavuje obrovský potenciál z pohľadu zelených plôch, oddychových zón pre rodiny s deťmi či environmentálnu výchovu.

V prieskume z júna 2021 (10), zameranom najmä na pohybové aktivity a šport, nášmu združeniu rodičia aj široká verejnosť potvrdili, že medzi **najväčšie prekážky účasti detí a mládeže na týchto** aktivitách patria

finančná náročnosť (68%), ich dostupnosť na školách (66%), vzdialenosť od bydliska (63%), a časové možnosti rodiča súvisiace s logistikou (65%). Zvlášť aktivity pre deti v predškolskom veku a pre

deti navštevujúce ZŠ by teda jasne mali byť koncertované na školách. Staršie deti už potom majú potrebnú mieru samostatnosti, pokiaľ v danej oblasti funguje hromadná doprava.

GRAF: NÁZORY RODIČOV NA VYBRANÉ PROBLÉMY V ŠKOLSTVE (%)

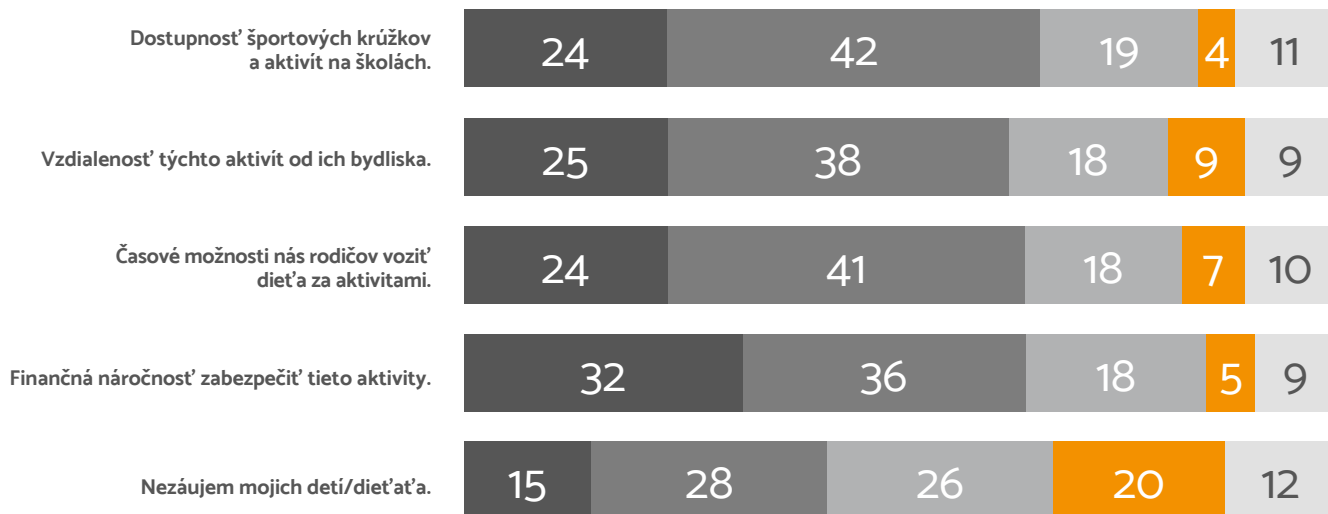
Do akej miery súhlasíte s výrokom ... ?

Na školách by mali byť sústredené aj pohybové, umelecké a iné záujmové aktivity pre deti a mládeže, aby ich deti mali čo najviac dostupné na školách a nemuseli za nimi cestovať.

Reprezentatívny celoslovenský prieskum 2MUSE pre Rodičiask, január 2022

GRAF: BARIÉRY NÁVŠTEV ŠPORTOVÝCH KRÚŽKOV, AKTIVÍT (%)

Reprezentatívny celoslovenský prieskum 2MUSE pre Rodičiask, jún 2021

V roku 2022 sme privítali deklarovanú ambíciu vlády SR podporiť voľnočasové aktivity detí a ochotu vyčleniť na tento cieľ potrebné finančné

prostriedky. Aby však systém skutočne fungoval, čiže bol prínosom pre mladistvých na Slovensku, ich rodičov, a zároveň napíňal širší verejný

záujem, musí mať jasnú víziu a poznať ciele na ich dosiahnutie. Zriadenie online aplikácie určite nestačí.

NÁVRH ZÁKLADNÉHO RÁMCA PRE PODPORU VOĽNOČASOVÝCH AKTIVÍT

VÍZIA:

“Školy ako prostriedok všestranného a udržateľného vzdelávania a rozvoja detí a mládeže”

“Každé dieťa na Slovensku musí mať do roku 2025 v rámci svojej školy a jej okolia možnosť aktívnej účasti na minimálne 1 pohybovej a 1 umeleckej aktivite

bez toho, aby bolo závislé na finančnej či logistickej podpore svojich rodičov.”

CIELE SYSTÉMU PODPORY

1
Neustále zvyšovanie kvality výchovno vzdelávacieho procesu nad rámec základných učebných osnov na školách a v školských zariadeniach

2
Účast' všetkých detí vo veku povinnej školskej dochádzky na pohybových a umeleckých aktivitách

3
Rozvoj aktivít odzrkadľujúci záujmy a preferencie detí a rodičov na miestnej úrovni

4
Neustále zvyšovanie efektívnosti a prehľadnosti vynakladania verejných výdavkov na podporu športu, kultúry a umenia detí a mládeže v SR

5
Maximalizácia úžitku zo školskej športovej infraštruktúry a ľudských kapacít v školstve

6
Dlhodobá udržateľnosť systému podpory pre aktivity mladistvých

NAVRHOVANÉ OPATRENIA PRE FUNKČNÉ VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY V SR

1/ INFRAŠTRUKTÚRA - Bezodkladne investovať do školskej infraštruktúry v rozsahu, aby bol splnený cieľ 5/

Podpora investícií do vnútornej aj vonkajšej infraštruktúry škôl, kombináciou zdrojov európskych (Plán obnovy a odolnosti, Program Slovensko

- EŠIF), národných a miestnych (samosprávy).

2/ MANAŽMENT - Ponechať systém podpory pri zachovaní existujúcich mechanizmov v školstve

Navrhujeme, aby tzv. voľnočasové aktivity na

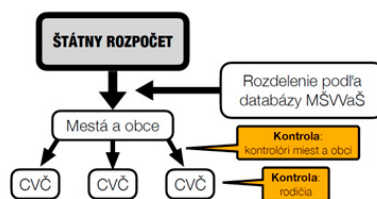
ZŠ aj SŠ boli koordinované priamo školami, prípadne ich zriaďovateľmi, teda na lokálnej úrovni. Vzhľadom na existujúcu legislatívu odporúčame koordináciu týchto aktivít formou Centier voľného času (CVČ) v rámci ich vlastných priestorov v zmysle platného Zákona o výchove

a vzdelávaní (10) a Vyhlášky (22/2022) o školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach (11). Legislatívu navrhujeme prípadne upraviť smerom k väčšej otvorenosti centier pre pôsobenie dobrovoľníkov a rodičov, ktorí by mali podliehať kontrole Rady školy. Poskytovateľmi aktivít by mali byť zamestnanci školy, externí špecialisti, kluby, ZUŠ, či dobrovoľníci na základe schválenia Radou školy a vychádzajúc z lokálnych možností.

3/ FINANCOVANIE - Zaviest' dotáciu na financovanie CVČ zo strany štátu

Na rozdiel od súčasnosti by chod týchto centier financoval štát úmerne počtu detí, pravidelne sa zúčastňujúcich na jednotlivých aktivitách, doplnený

o príspevok zriaďovateľa a rodičov podľa ich rozhodnutia na miestnej úrovni. Na účel komunikácie štátu, CVČ a rodiča by mali slúžiť existujúce aplikácie EduPage alebo Edulife rovnako, ako pri bežnom výchovno-vzdelávacom procese. Edupage by zároveň plnil funkciu kontroly dochádzky a hodnotenia kvality. O skladbe aktivít, ich poskytovateľoch a výške odmeny pre nich by mala rozhodovať Rada školy po splnení základných kritérií definovaných vo Vyhláške 22/2022 (12).

4/ PERSONÁLNE KAPACITY - Podporiť činnosť inštitúcií zodpovedných za prípravu a vzdelávanie odborníkov vo výchovno-vzdelávacom procese smerom k zvýšeniu počtu čerstvých absolventov/-iek a zároveň posilneniu možnosti rekvalifikácie pre širokú verejnosť.

5/ DLHODOBÁ UDRŽATEĽNOSŤ

Prehodnotiť systému podpory voľnočasových aktivít smerom k jeho zosúladieniu so stratégiami v oblasti športu a pohybových aktivít, kultúry a umenia, vedy, výskumu a vzdelávania s cieľom zvýšiť mieru ich celospoločenského prínosu.

ZÁVER

Vzhľadom na deklarovанú politickú vôľu a aktuálnu dostupnosť európskych finančných zdrojov má Slovensko jedinečnú šancu zvrátiť trend úpadku a zaostávania svojho systému výchovy a vzdelávania detí a mládeže. Súčasný socio-ekonomický, politický, spoločenský či environmentálny trendy vývoja vo svete navyše naznačujú, že to nie je otázka

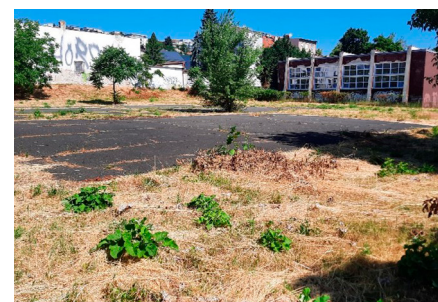
politickej preferencie, ale existenčná nevyhnutnosť. Existujúce kapacity na reformy v oblasti školstva, vedy, výskumu a športu jasne signalizujú, že nie je efektívne vytvárať nové inštitúcie, vzťahy a systémy, ale zlepšovať existujúce a fungujúce mechanizmy, v ktorých jednotliví aktéri už vedú pracovať. Prvým a kľúčovým krokom je však dialóg dotknutých strán. Musíme nájsť optimálne riešenie pre

všetkých zainteresovaných, aby sa pozitívny výsledok dostavil čo najskôr a bol čo najviac pozitívny. Významnú úlohu pritom musia zohrávať rodičia, ktorí sú nielen hlavnými sponzormi celého systému, ale aj prijímateľmi služieb prostredníctvom svojich detí a perspektívne aj priamymi účastníkmi systému.

← SPOLOČNÝ CIEĽ
- IDEÁLNY STAV

ČASŤÁ REALITA
NA SLOVENSKU →

ZDROJE

- (1) OZ Rodičia.sk, Pohyb a šport patrí k deťom, patrí do škôl! - <https://ozrodcia.sk/?p=555>
- (2) Európska komisia/ Eurydice, Telesná výchova a šport v školách v Európe, <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/2038d34a-3adf-421e-9780-63d2968c08c5>
- (3) O2 Športová akadémia Mateja Tótha, Pohybová aktivita a pozornosť detí II, <https://www.akademiamatejatotha.sk/clanok/akademia-zacala-rozsiahlu-studiu-zaoberajucu-sa-vztahom-medzi-pohybom-a-pozornostou.html>
- (4) Trends in Neuroscience and Education, Volume 14, March 2019, Pages 25-32, The effects of arts-integrated instruction on memory for science content, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211949317300558>, Sj abstrakt - Eduworld.sk, Umenie ovplyvňuje učenie i pamäť žiakov, https://eduworld.sk/cd/marcela-kozejova-palkechova/6172/umenie-ovplyvnuje-ucenie-i-pamat-ziakov?fbclid=IwAR2a1ZPHB10xJN4vDq9USuxaY9IE2-bol-wy4h5_AVXy8uDuwBbpi2_ypUs
- (5) Olympic.sk, Zhoda odborníkov: Pre zdravie detí je kľúčové, aby sa deti hýbali aspoň 45 minút denne, <https://www.olympic.sk/clanok/zhoda-odbornikov-pre-zdravie-deti-je-klucove-aby-sa-deti-hybali-aspon-45-minut-denne>
- (6) SAVP.sk, ODPORÚČANIE PRE POHYBOVÚ AKTIVITU DETÍ A MLÁDEŽE NA SLOVENSKU, http://www.savp.sk/odporucanie_pre_pohybovu_aktivitu_deti_a_mladeze.html
- (7) OZ Rodičia.sk, Podpora pre šport na školách má širokú podporu verejnosti, potvrdil prieskum, <https://ozrodcia.sk/?p=590>
- (8) www.rodinka.sk, Význam fyzickej aktivity detí, <https://rodinka.sk/zdravie/zdrave-dieta/vyznam-fyzickej-aktivity-deti/>
- (9) Journal of nursing and social sciences related to health and illness, Trendy prevalence nadváhy a obezity detí ve školním věku na Slovensku od roku 2006 do roku 2014, https://kont.zsf.jcu.cz/artkey/knt-201901-0009_trendy-prevalence-nadvahy-a-obezity-deti-ve-skolnim-veku-na-slovensku-od-roku-2006-do-roku-2014.php?l=cz
- (10) 2muse pre OZ Rodičia.sk, <http://ozrodcia.sk/wp-content/uploads/2021/07/Prieskum-Korona-3-deti-a-sport-27.6.2021-1.pdf>
- (11) Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon), <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245#p114>
- (12) Vyhláška č. 22/2022 Z. z. Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR o školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach, <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2022-22>